

BAB III

MÉTODE PANALUNGTIKAN

Dina ieu bab, aya sababaraha hal nu dipedar diantarana (1) métode panalungtikan, (2) desain panalungtikan, (3) wangenan operasional, (4) instrumén panalungtikan, (5) tahap ngumpulkeun data panalungtikan, (6) analisis data panalungtikan, jeung (7) lokasi jeung sumber data panalungtikan.

Métode panalungtikan anu digunakeun nyaéta métode déskriptif. Métode déskriptif nyaéta métode anu digunakeun pikeun nalungtik status kelompok masarakat anu miboga tujuan pikeun ngadeskripsikeun, atawa méré gambaran ngeunaan fakta-fakta anu aya patalina jeung pasualan anu ditalungtik.

Nurutkeun Whitney dina Nazir (2011, kc.54), métode panalungtikan déskriptif nyaéta métode anu ngaguar fakta ngagunakeun interpretasi akurat. Métode déskriptif ogé nalaah masalah-masalah nu aya di masarakat, tata cara, situasi masarakat, sikep masarakat jeung sudut pandang masarakat. Dina harti panalungtikan nu leuwih jembar, panalungtikan déskriptif atawa métode déskriptif ngawéngku métode panalungtikan nu leuwih jembar di saluareun métode sejarah jeung eksperimental, sacara umum métode déskriptif disebut métode survéi.

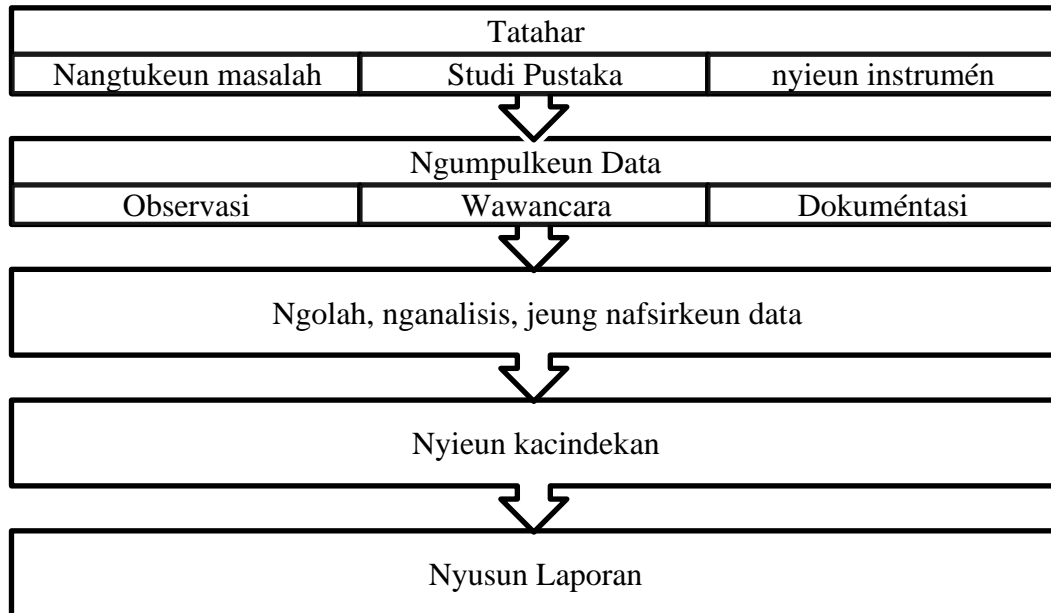
Dina panalungtikan nu sipatna kualitatif tangtu raket patalina jeung survéi, observasi atawa wawancara. Ku kituna panalungtikan kualitatif miboga objék pikeun ditalungtik sacara leuwih jero. Nurutkeun Spradley dina Sugiyono (2015, kc. 297) disebut “*social situation*”, atawa situasi sosial anu miboga tilu élémén nyaéta tempat (*place*), palaku (*actors*), jeung aktivitas (*activity*). Tilu hal éta nu bakal jadi fokus utama dina panalungtikan kualitatif.

3.1 Desain Panalungtikan

Nurutkeun Sukardi dina Anggraeni (2015, kc.26), desain atawa rancangan panalungtikan nyaéta gambaran wincik ngeunaan prosés panalungtikan nu bakal dilaksanakeun ku panalungtik pikeun ngaréngsékeun hiji pasualan. Desain panalungtikan biasana mangrupa gambaran runtuyan prak-prakan nu

kudu dilaksanakeun pikeun ngahontal tujuan panalungtikan. Desain panalungtikan dina Kesenian Terbang buhun nu dilaksanakeun saperti nu ditataan dina bagan 3.1 di handap

Bagan 3. 1
Desain Panalungtikan

3.2 Sumber Data Panalungtikan

Sumber data nyaéta subjék ti mana éta data dihasilkeun. Sacara gurat badagna, sumber data ngawengku tilu rupa nyaéta tempat, informan, jeung dokumén (Arikunto, 2010, kc. 172).

- 1) Tempat nyaéta sumber data anu mangrupa tampilan dina kaayaan cicing atawa gerak. Tempat mangrupa lokasi pikeun observasi.
- 2) Informan nyaéta sumber data anu bisa méré data mangrupa jawaban lisan ngaliwatan wawancara atawa jawaban tinulis tina angkét.
- 3) Dokumén nyaéta sumber data anu mangrupa tanda-tanda hurup, angka, gambar, atawa simbol-simbol séjén. Dokuméntasi mangrupa objék pikeun métode dokuméntasi.

Luyu jeung pedaran di luhur, sumber data dina ieu panalungtikan nyaéta hasil wawancara jeung palaku seni atawa tokoh Kasenian Terbang Buhun nu aya di

Kecamatan Majalaya, seniman atawa tokoh di Putra Sawargi (Paguyuban Jihan Nur Annisa, 2019)
 KESENIAN TERBANG BUHUN DI KECAMATAN MAJALAYA KABUPATEN BANDUNG PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA (Ulukan Éstétika jeung Sémiotika)
 Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Seniman Terbang Buhun), sarta buku-buku sumber nu aya patalina jeung panalungtikan.

Tabel 3.1
Data Informan Kesenian Terbang buhun di Kecamatan Majalaya

Ngaran	Pakasaban	Poto
Yudha	Mahasiswa	
Abah Paat	Seniman Sunda	
Mang Alo	Seniman Sunda	

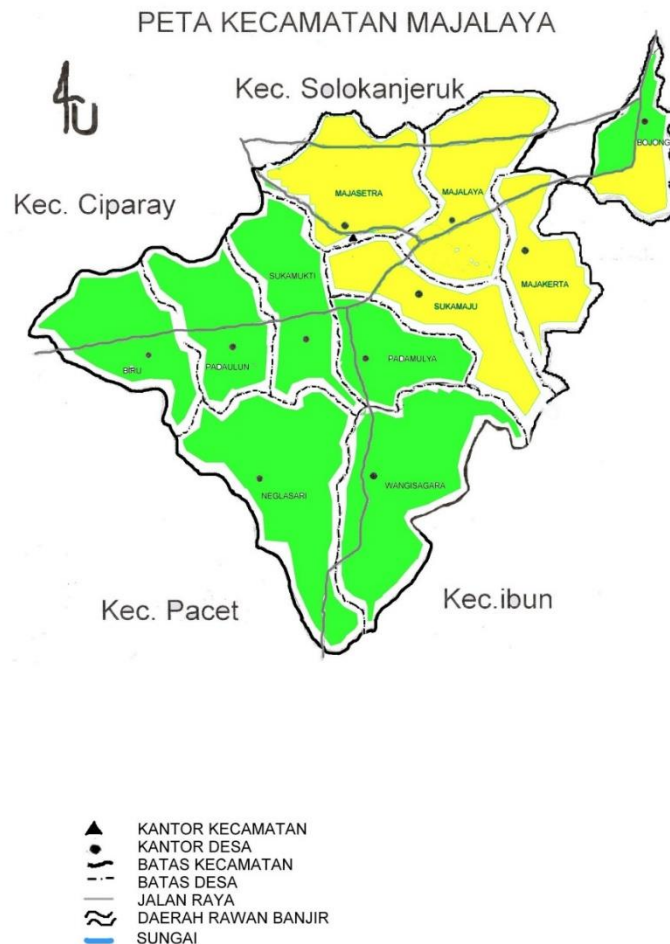
Jihan Nur Annisa, 2019

KESENIAN TERBANG BUHUN DI KECAMATAN MAJALAYA KABUPATEN BANDUNG PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA (Ulukan Éstétika jeung Sémiotika)

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

3.3 Lokasi Panalungtikan

Gambar 3.1
Peta Wilayah

Lokasi nu dijadikeun tempat panalungtikan pikeun meunangkeun data panalungtikan ngeunaan Kesenian Terbang buhun, nyaéta aya di Kecamatan Majalaya Kabupatén Bandung di Provinsi Jawa Barat. Batas wilayah administratif Kecamatan Majalaya, nyaéta:

1. Belah Kalér : Kecamatan Solokan Jeruk
2. Belah Kidul : Kecamatan Pacet
3. Belah Kulon : Kecamatan Ciparay
4. Belah Wetan : Kecamatan Paséh

Jihan Nur Annisa, 2019

KESENIAN TERBANG BUHUN DI KECAMATAN MAJALAYA KABUPATÉN BANDUNG PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA (Ulukan Éstétika jeung Sémiotika)
Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Kacamatan Majalaya jarakna ± 58 km ti pusat pamaréntahan Kabupatén Bandung, luas wilayah 2.502,947 Ha. Kacamatan Majalaya dumasar kana letak astronomis aya dina koordinat $107^{\circ}43'00''\text{BT}$ - $107^{\circ}47'00''\text{BT}$ jeung $7^{\circ}1'30,395''\text{LS}$ - $7^{\circ}5'00''\text{LS}$.

3.3.1 Kondisi Sosial Budaya Masyarakat Kec. Majalaya

Kondisi sosial jeung budaya di hiji wewengkon mangaruhan pisan kana ayana hiji adat tradisi anu aya di éta wewengkon. Kitu deui kasenian terbang buhun anu aya di Kecamatan Majalaya moal leupas tina pangaruh kaayaan masarakat di sabudeureuna. Kaayaan sosial budaya di Kecamatan Majalaya diwincik saperti ieu di handap.

1) Jumlah penduduk

Jumlah Penduduk di Kecamatan Majalaya dumasar data ahir aya 159.938 jiwa.

Tabel 3.2
Jumlah Penduduk

Awewe	Lalaki
77.603 urang	82.335 urang
49%	51%

(sumber, data statistik kec. Majalaya 2019)

2) Tingkat Pendidikan

Taraf/tingkat pendidikan di Kecamatan Majalaya katitén tina data penduduk dumasar tingkat atikana di handap ieu.

Tabel 3.3
Tingkat Pendidikan

Tingkat Pendidikan	Jumlah
TK	13
SD	72
SMP/MTS	16
SMA/SMK/MA	14
Perguruan Tinggi	0

Jihan Nur Annisa, 2019

KESENIAN TERBANG BUHUN DI KECAMATAN MAJALAYA KABUPATÉN BANDUNG PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA (*Ulukan Éstétika jeung Sémiotika*)

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

(sumber, data statistik kec. Majalaya 2019)

3) Pakasaban

Di Kecamatan Majalaya salaku daérah tatanén jeung lobana industri kaén anu masarakatna nyaéta

Tabél 3.4
Pakasaban masyarakat di kec. Majalaya

Pakasaban di Majalaya	Jumlah	
Patani	13.060	8,16%
Pangrajin	523	0,32%
Tukang ingon-ingon	317	0,20%
Karyawan swasta	19.270	12,40%
Buruh harian	29.441	18,41%
PNS	1.121	0,70%
TNI/POLRI	182	0,11%
Pensiunan (PNS/TNI/POLRI)	1342	0,83%
Jumlah	65.256	41%

(sumber, data statistik kec. Majalaya 2019)

4) Agama

Agama nu diaku ku pamaréntah di Indonesia téh kurang leuwih aya genep, nyaéta Islam, Kristen, Katolik, Hindu, Budha, khonghucu, jeung kapercayaan séjénna. Tapi mayoritas masarakat di Kecamatan Majalaya ngagem agama Islam.

Tabél 3.5
Agama Masyarakat di kec. Majalaya

Agama	Jumlah	
Islam	158.363	99,015%
Katolik	214	0,133%
Protestan	1.322	0,826%
Hindu	5	0,003%
Budha	34	0,021%
Khonghucu	0	0%
Kapercayaan	0	0%
Jumlah	159.938	100%

Jihan Nur Annisa, 2019

KESENIAN TERBANG BUHUN DI KECAMATAN MAJALAYA KABUPATEN BANDUNG PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA (Ulikan Éstétika jeung Sémiotika)

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

(sumber, data statistik kec. Majalaya 2019).

3.4 Instrumén Panalungtikan

Nurutkeun Nasution dina Sugiyono (2014, kc.306) dina panalungtikan kualitatif teu miboga pilihan séjén iwal ti ngajadikeun manusa salaku instrumen panalungtikan anu utama. Sedengkeun nurutkeun Sukardi dina Anggraeni (2015, kc. 30) instrumen panalungtikan nyaéta alat atawa pakakas pikeun ngumpulkeun data lapangan. Dua pamadegan anu béda, tapi pamadegan éta duanana miboga bebeneranna sorangan. Nurutkeun Nasution manusa salaku instrumén hartina manusa (objek) nu jadi alat (diperalat), dina harti positif manusa anu jadi objek digunakeun kupanalungtik (subjek) pikeun nyangking informasi, sedengkeun nurutkeun Sukardi instrumén mangrupa alat pikeun nyangking data panalungtikan, sakaligus bisa nyadiakeun atawa dijadikeun bukti dina alat anu digunakeunna. Alat anu dimaksud saperti nu ditataam dihandap.

1) Handphone

Handphone mangrupa alat dina waktu lumangsungna kagiatan kasenian terbang buhun, jeung salaku alat nu digunakeun dina kagiatan wawancara pikeun ngarekam, ngadokuméntasikeun poto, sarta ngadokuméntasikeun video.

2) Kamera Digital

Kamera digital mangrupa alat dokuméntasi nu digunakeun panalungtik pikeun ngadokumentasikeun poto jeung video nalika observasi dina kagiatan kasenian terbang buhun.

3) Pedoman Wawancara

Pedoman wawancara digunakeun pikeun nungtun panalungtik dina kagiatan wawancara sangkan bisa museur kana fokus panalungtikan anu geus dirancang.

Tabél 3.6
Pedoman Wawancara

NO.	Daftar Patalékan
1.	Ti iraha ayana kasenian Terang Buhun?
2.	Saha waé nu jadi palaku aktif dina kesenian Terbang buhun?
2.	Kumaha prak-prakan kasenian terbang buhun?
3,	Naha aya ritual khusus saacan prak-prakan kesenian terbang buhun?
4.	Alat jeung bahan naon waé nu kudu dipersiapkeun nalika kesenian terbang buhun dipigelarkeun?
5.	Lagu naon anu dipaké mirig kasenian terbang buhun?
6.	Dimana tempat magelarkeun kasenian terbang buhun? (di buruan, di lapangan, di luar imah)
7.	Waditra naon anu dipaké mirig kasenian terbang buhun?
8.	Gerak-gerak naon waé anu dipaké dina kasenian terbang buhun?
9.	Iraha kasenian terbang buhun dipagelarkeun?
10.	Aya sabaraha panayagan dina kesenian terbang buhun?
11.	Ajén éstétika naon waé anu nyampak dina kasenian terbang buhun
12.	Kumaha cara sangkan ieu kasenian teu leungit?
13.	Kumaha harepan keur ieu kasenian kahareupna?
14.	Aya tarékah ti Dinas Pariwisata jeung Kabudayaan di kecamatan Majalaya pikeun ngariksa ieu kasenian?

3.5 Tahap Ngumpulkeun Data Panalungtikan

3.5.1 Tehnik Ngumpulkeun Data

Tehnik dina ngumpulkeun data mangrupa léngkah anu kawilang penting dina panalungtikan, lantaran tujuan utama dina proses panalungtikan nyaéta

Jihan Nur Annisa, 2019

KESENIAN TERBANG BUHUN DI KECAMATAN MAJALAYA KABUPATEN BANDUNG PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA (Ulikan Éstétika jeung Sémiotika)

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

ngumpulkeun data. Disawang tina segi carana, aya tilu cara dina ngumpulkeun data saperti (1) observasi, (2) wawancara, (3) dokumentasi.

1) Tehnik Observasi

Nurutkeun Marshall dina Sugiyono (2014, kc.310) *through observation the researcher learn about behavior and the meaning attached to those behavior*. Hartina ngaliwatan observasi, panalungtik diajar ngeunaan perilaku jeung ma'na nu aya dina perilakuna. Sanafiah Faisal dina Sugiyono (2014, kc.310) ngabagi observasi jadi tilu diantaranya *observasi partisipatif, observasi terus terang jeung tersamar, jeung observasi tak berstruktur*.

a) Observasi Partisipatif

Dina Observasi Partisipatif, panalungtik sacara langsung ilubiung dina kagiatan nempatkeun dirina salaku *partisipan*, ngalakukeun hal anu sarua jeung sumber data. Ngaliwatan observasi partisipatif, data nu dicangking bakal leuwih akurat, nepika nyaho kana tingkatan ma'na tina unggal aspek kagiatanna.

b) Observasi Nembrak jeung Nyamuni

Dina Observasi Nembrak jeung Nyamuni, panalungtik mentas acara langsung ka sumber data pikeun ngalakukeun observasi, tapi dina hiji mangsa panalungtik bakal ngalakukeun observasi nyamuni pikeun meunangkeun data anu sipatna rahasia.

c) Observasi Tak Berstruktur

Dina *Observasi Tak Berstruktur*, panalungtik teh boga patokan anu tangtu pikeun ngabagi-bagi data anu diobservasi. Panalungtik ngan saukur nuturkeun unggal kagiatan bari nyangking sakabéh aspék.

2) Tehnik Wawancara

Nurutkeun Esterberg dina Sugiyono (2014, kc.317), wawancara nyaéta paguneman antara panalungtik jeung informan pikeun babagi informasi jeung ide ngaliwatan tanya jawab, sangkan bisa ngawangun ma'na dina salah sahiji topik nu tangtu.

Tehnik wawancara bisa digunakeun pikeun ngalengkepan data panalungtikan saupama ngarasa data nu dicangking tina observasi teh nyumponan kritéria data nu bisa diolah.

3) Tehnik Dokumentasi

Nurutkeun Sugiyono (2014, kc.329), dokuméntasi mangrupa catetan peristiwa nu geus kaliwat, bisa mangrupa tulisan, gambar atawa karya-karya séjénna saperti *film* atawa *video*. Tehnik dokuméntasi digunakeun pikeun ngalengkepan data-data hasil observasi jeung wawancara dina panalungtikan kualitatif.

3.5.2 Léngkah-léngkah Ngumpulkeun Data Panalungtikan

Dina ngumpulkeun data panalungtikan, aya léngkah-léngkah nu dilaksanakeun ku panalungtik nyaéta saperti nu ditataan di handap.

- 1) Panalungtik nyieun pedoman panalungtikan.
- 2) Panalungtik nyieun format wawancara pikeun panalungtikan.
- 3) Panalungtik nyieun surat perijinan pikeun ngalaksanakeun panalungtikan.
- 4) Panalungtik ngalaksanakeun panalungtikan nu dimimitian ku observasi, observasi nu digunakeun ku panalungtik nyaéta observasi partisipatif.
- 5) Panalungtik ngadokumentasikeun hasil observasi.
- 6) Panalungtik ngalaksanakeun wawancara dumasar kana pedoman.
- 7) Panalungtik ngadokumentasikeun hasil wawancara.
- 8) Panalungtik menta data ti pamaréntahan ngeunaan data tinulis pikeun ngadedeulan data panalungtikan.
- 9) Panalungtik ngainventarisir sakabéh data nu dibeunangkeun tina sakabéh kagiatan panalungtikan.

Cindekna dina proses léngkah-léngkah ngumpulkeun data panalungtikan mangrupa léngkah nu penting dina proses panalungtikan, sabab tujuan utama dina panalungtikan nyaéta meunangkeun data.